

Μακεδονικά

Τόμ. 4, Αρ. 1 (1960)

Ιωακείμ Μαρτινιανού, μητροπολίτου Ξάνθης. Η Μοσχόπολις 1330-1930. Επιμέλεια Στίλπωνος Π. Κυριακίδου

Βασ. Λαούρδας

doi: [10.12681/makedonika.759](https://doi.org/10.12681/makedonika.759)

Copyright © 2015, Βασ. Λαούρδας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λαούρδας Β. (1960). Ιωακείμ Μαρτινιανού, μητροπολίτου Ξάνθης. Η Μοσχόπολις 1330-1930. Επιμέλεια Στίλπωνος Π. Κυριακίδου. *Μακεδονικά*, 4(1), 598-600. <https://doi.org/10.12681/makedonika.759>

Ἐν τοῦ ἰδίου περίπου τύπου ἔργον εἶχε δημοσιευθῆ, καὶ πάλιν περὶ χωρίου εἰς τὰ Βαλκάνια, πρὸ δεκαετίας, ὑπὸ τοῦ I. T. Sanders, ὑπὸ τὸν τίτλον «Balkan Village» μὲ θέμα τὸ βουλγαρικὸν χωρίον Dragalevtsy. Καὶ εἰς τὰ δύο βιβλία γίνεται προσπάθεια ὑπὸ τῶν συγγραφέων νὰ καθορισθῆ ἡ ἐπελθοῦσα, λόγῳ τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν, μεταβολὴ τῶν ὄρων ζωῆς εἰς τὰ δύο αὐτὰ βαλκανικὰ χωρία.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

† Ἰωακείμ Μαρτινιανοῦ, μητροπολίτου Ξάνθης. Ἡ Μοσχόπολις 1330 - 1930. Ἐπιμελεία Στίλπωνος Π. Κυριακίδου. Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονικὴ Βιβλιοθήκη, ἀρ. 21, Θεσσαλονίκη 1957, σελ. 366.

Τὴν ἀγάπην διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του τὴν εἶχεν ἤδη καταστήσει ἔκδηλον ὁ συγγραφεὺς διὰ τῆς τὸ 1939 ἐκδοθείσης χρησιμωτάτης ἔργασίας του : «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μοσχόπολεως, Α'». Ἡ ἱερὰ Μονὴ τοῦ τιμίου Προδρομοῦ κατὰ τὸν ἐν αὐτῇ κώδικα 1630 - 1875», εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτὸς τῆς δημοσιεύσεως τῶν περιεχομένων τοῦ κώδικος εἶχεν ἀσχοληθῆ πολὺ ἐπιτυχῶς καὶ εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἐξ αὐτῶν ἱστορικῶν πορισμάτων. Ἡ παροῦσα συνθετικὴ ἔργασία, ἐκδοθεῖσα μετὰ τὸν θάνατόν του ἐπιμελεία τοῦ κ. Στίλπωνος Π. Κυριακίδου, ἀποτελεῖ πλήρη ἐξιστόρησιν τῶν περιπετειῶν τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της μέχρι καὶ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς τὸ 1930. Ἡ ἔκδοσις ὑπῆρξε πραγματικὸς ἄθλος, τὸν ὁποῖον μόνος ὁ κ. Κυριακίδης μὲ τὴν ἀνεξάντλητον δραστηριότητα καὶ τὴν ἐπίσης ἀνεξάντλητον ὑπομονὴν του θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτελέσῃ, διότι ὁ συγγραφεὺς εἶχε ἀφήσει τὸ ἔργον του εἰς ἡμιτελῆ εἰσέτι κατάστασιν, μετὰ πλήθους μεταβολῶν εἰς τὸ ἀρχικῶς γραφέν κείμενον, μετὰ βιβλιογραφικῶν σφαλμάτων καὶ ἀσυμπληρωτῶν φράσεων. Ὁ κ. Κυριακίδης παρατηρεῖ ὅτι «διόρθωσις πάντων τῶν ἀνωτέρω ἀπήτησε καὶ χρόνον πολὺν καὶ κόπον ἀρκετόν. Ἐὰν ἔμειναν μερικά, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Τὰ κατάλοιπα ἀποθανόντων συγγραφέων, ὅσονδήποτε ἄρτια καὶ ἂν εἶναι, ὡς ἔργα ἀνθρώπινα, ἀφήνουν πάντοτε κενὰ καὶ ἀβλεπτήματα, τὰ ὁποῖα μόνον ὁ νοῦς καὶ τὰ ὄμμα τοῦ συγγραφέως θὰ ἠδύνατο νὰ συμπληρώσουν καὶ νὰ διορθώσουν». Ὁ Μαρτινιανὸς γράφει εἰς δύσκολον καὶ περιπελεγμένον ὕψος, τὸ ἔργον του ὅμως ἔχει τόσον πλοῦτον πληροφοριῶν, ὥστε ἀξίζει πράγματι ἡ προσπάθεια νὰ τὸ μελετήσῃ κανεὶς. Ἐπειτα ἀπὸ ἐκτενῆ εἰσαγωγὴν περὶ τῆς καταστάσεως ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ ταῖς εὐρωπαϊκαῖς τῆς Ἀνατολῆς χώραις περὶ τὸ 1360 μετὰ εἰδικωτέρας ἐξετάσεως τῆς καταστάσεως εἰς Ἡπειρον, ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται εἰς τὸ κεφάλαιον I τὴν μετὰ τὸ 1380 μετοικεσίαν πληθυσμῶν εἰς Ἡπειρον, Μα-

κεδονίαν και Ἄλβανίαν, εἰς τὸ κεφάλαιον II τὴν θέσιν και τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς Μοσχολόλεως, εἰς τὸ κεφάλαιον IV τὴν ἀρχικὴν σύστασιν, τὰ αἷτια, τὰς ὀνομασίας και τὸν χρόνον ἰδρύσεως αὐτῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον V τὴν βαθμιαίαν διαμόρφωσιν τῆς πόλεως ἐκ τῶν ἀρχικῶν τμημάτων και τῶν συνοικιῶν αὐτῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον VI τὰ κύρια αἷτια, τὰ ὀποῖα συνετέλεσαν εἰς τὴν σύντονον ἐν ἀρχῇ προαγωγὴν αὐτῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον VII τὴν κοινοτικὴν ζῶην και δρᾶσιν ἐν συναρτήσῃ πρὸς τοὺς συντελεστὰς τοὺς συμβαλόντας εἰς τὴν ἠθικὴν και ὕλικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον VIII τὰς ἐμπορικὰς ἐπικοινωνίας και συναλλαγὰς πρὸς τὸ ἔξωτερικὸν και δὴ πρὸς τὴν Αὐστρίαν και τὴν Οὐγγαρίαν, εἰς τὸ κεφάλαιον IX τὸ διοικητικὸν τῆς πόλεως σύστημα, εἰς τὸ κεφάλαιον X τὴν κατὰ τὰ ἔτη 1700 - 1769 βαθμιαίως συντελεσθεῖσαν πλήρη καταστροφὴν αὐτῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον XI τὴν παλινόστησιν τῶν κατοίκων και τὴν ἀνασύστασιν τῆς πόλεως, εἰς τὸ κεφάλαιον XII τὴν κατὰ τὰ ἔτη 1784 - 1788 ἐπελθοῦσαν παρᾶλυσιν τῆς ἐξουσίας, τὰς καταδυναστεύσεις, τὰς ληλασίας τῶν ληστανταρτικῶν σπιτῶν και τὰς τρομοκρατίας, εἰς τὸ κεφάλαιον XIII τὰς διαφόρους φάσεις τῶν σχέσεων Μοσχολόλεως και Ἄλῃ πασᾶ κατὰ τὰ ἔτη 1788 και 1789, εἰς τὸ κεφάλαιον XIV τὴν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἄλῃ πασᾶ μέχρι και τοῦ 1820 ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως, τῆς ἡουχίας και τῆς ἀσφαλείας, εἰς τὸ κεφάλαιον XV τὴν Μοσχόπολιν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ρούμελη - βαλισῆ και τὴν κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐτῶν 1821 - 1828 ἐξαπολυθεῖσαν ἐν αὐτῇ τρομοκρατίαν, εἰς τὸ κεφάλαιον XVI τὰ κατὰ τὸν Ρεσαὶ πασᾶ ὡς στρατάρχην και Ρούμελη - βαλισῆ, εἰς τὸ κεφάλαιον XVII τὴν διαμόρφωσιν τοῦ νέου συνοικισμοῦ τῆς πόλεως και τὰ κατὰ τὴν ἀνταρσίαν τοῦ Γκιόνῃ - Λέκα και τῶν κατοίκων τῆς Σκόδρας, εἰς τὰ κεφάλαιον XVIII τὸν νόμον Γκιουφανεὶ και τὰς ἐξ αὐτοῦ ἐν ταῖς διαφόροις ἐπαρχίαις ἀντιδράσεις, εἰς τὸ κεφάλαιον XIX τὰς συνεπείας, τὰς ὀποίας εἶχε διὰ τὴν Μοσχόπολιν ὁ ὡς ἄνω νόμος και τὴν μέχρι τοῦ ἔτους 1912 ἐπικρατήσανα κατάστασιν εἰς τὴν Μοσχόπολιν, εἰς τὸ κεφάλαιον XX τὴν κατάστασιν ἐν τῇ περιφερείᾳ Κορυτσᾶς μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου και τὴν συνεχιζομένην εἰς Μοσχόπολιν ἄνοδον τῆς κοινοτικῆς ζωῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον XXI τὰς συνεπείας, τὰς ὀποίας εἶχεν διὰ τὴν κατάστασιν εἰς τὴν περιοχὴν Κορυτσᾶς ἢ κήρυξις τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου και τὴν ἀγωνίαν τῶν ἐν Μοσχολόλει μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἰδία στρατοῦ ἐκκένωσιν τῆς περὶ αὐτοὺς χώρας, εἰς τὸ κεφάλαιον XXII τὴν δραματικὴν κατάστασιν ἐν Μοσχολόλει κατὰ τὴν ληστρικὴν κατ' αὐτῆς ἐπιδρομὴν ἀπὸ τῆς 15 Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 25 Ὀκτωβρίου τοῦ 1916, εἰς τὸ κεφάλαιον XXIII τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν ἐκ τῆς Κορυτσᾶς και τὴν νέαν εἰς αὐτόνομον κατᾶν ὑπὸ γαλλικὴν κατοχὴν διοικητικὴν μεταρρυθμίσιν τοῦ ἄλλοτε μοντεσαρφυλικίου Κορυτσᾶς μετὰ περιγραφῆς τῶν πρᾶ-

Ξεων τῶν Γάλλων κατὰ τὴν εἰς Μοσχόπολιν διαμονήν των ἀπὸ τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1916 μέχρι τῆς 20 Μαΐου 1920, καὶ εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τὴν καταστροφὴν, τὴν ὁποίαν ἐπέφερον οἱ Γάλλοι καὶ τὰς προσπαθεῖας ἀναδιοργανώσεως τῆς ζωῆς μέχρι τοῦ 1930. Τὴν διεξοδικὴν αὐτὴν ἔκθεσιν τὴν συμπληρῶνει εἰς τὸ τέλος διεξοδικὸς καὶ χρησιμώτατος πίναξ ὀνομάτων.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

R o m a n i a, Stephen Fischer Galati editor. Mid-European Studies Center of the Free Europe Committee Inc. 1957, σελ. 399.

Ὁ ὧς ἄνω περὶ Ρουμανίας τόμος τοῦ Κέντρου Μεσο-Ευρωπαϊκῶν Μελετῶν ἀκολουθεῖ καὶ αὐτὸς τὸ σχέδιον τῶν δύο ἄλλων, περὶ Γιουγκοσλαβίας καὶ Ἀλβανίας, τῶν ἐκδοθέντων ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἰδρύματος, καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψιν αὐτὴν εἶναι πολὺ χρησιμὸς ἐργασία. Εἰς τὸ ἱστορικὸν ὅμως τμῆμα του, τὸ γραφὲν ἀπὸ τὸν κ. Stephen Fischer Galati, καθηγητὴν τῆς ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Wayne, δὲν εἶναι δυστυχῶς ἀπηλλαγμένους ἀπὸ τὴν φανατικῶς ἐθνικιστικὴν τάσιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κυριαρχοῦνται καὶ οἱ ἄλλοι δύο τόμοι. Παραθέτω ἐν μεταφράσει ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Φαναριωτῶν. «Ἡ φαναριωτικὴ φάσις τῆς Ρουμανικῆς ἱστορίας ἔχει θεωρηθῆ ἀπὸ τοὺς περισσότερους ἱστορικοὺς ὡς καταστρεπτικὴ... Αὐτὸς οὗτος ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀξιώματος, τὸ ὁποῖον ἐξηγοῦτο ἀπὸ τὴν καταβολὴν μεγάλων χρηματικῶν ποσῶν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλῃν... ὠδήγησεν εἰς ἀκόμη χειροτέραν κατάστασιν ἐν Μολδαβίᾳ καὶ Βλαχίᾳ... Αὐτὸ τὸ χάος ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου ἐπιπέδου τοῦ κράτους συνωδεύετο ἀπὸ ἀνοικτίριμονα οἰκονομικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀγροτῶν... Οἱ Φαναριῶται ἡγεμόνες ὄχι μόνον ὠδήγησαν τοὺς χωρικοὺς εἰς τὸ χεῖλος τῆς καταστροφῆς ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ ἐπίσης ἐπέδρασαν κατὰ τρόπον ἀτυχῆ ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς συνθέσεως καὶ τῶν κοινωνικῶν ἠθῶν τῆς ἐποχῆς των... Οἱ Φαναριῶται ἡγεμόνες καὶ τὸ περιβάλλον αὐτῶν ἐκ Ρουμάνων βογιάρων καὶ Ἑλλήνων ἐμπόρων καὶ πολιτικῶν ἠμπόδιον τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς μέσης ἀστικῆς τάξεως ἐκτὸς τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν οἱ κύριοι πράκτορες τῆς Φαναριωτικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Οἱ Ἕλληνες μάλιστα ἔφθασαν μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ ἐξαπατοῦν τὸ κράτος ὑποβάλλοντες λογαριασμοὺς διὰ δημόσια ἔργα, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε εἶχον γίνεαι καὶ ἀπηγόρευσάν τὴν νόμιμον λαθρεμπορικῶς διὰ νὰ πωλοῦνται εἰς ὑψηλὰς τιμὰς. Ὅλιγα ἄλλα ἐθνικότητες ἠσυχολήθησαν μὲ τὸ ἐμπόριον. Ὅλιγοὶ μόνον Ἀρμένιοι, Μακεδόνες καὶ Ἑβραῖοι ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιτύχουν κάτι [ὁ συγγραφεὺς τοῦτο τὸ λέγει picked up the crumbs falling from the Greek feast on Romanian Soil]... Ἡ ρουμανικὴ τάξις τῶν εὐγενῶν καὶ τὸ ἑλληνικὸν περιβάλλον τῶν ἡγεμόνων συμμετέσχον ἐλευ-